

REZOLUTË

Aleanca Globale e Psikologjisë

DUKE KUJTUAR SE Aleanca Globale e Psikologjisë ("Aleanca") ka bashkëpunuar në mënyrë aktive në nivel botëror që nga Samiti i Lisbonës i vitit 2019 duke avancuar bashkërisht udhëheqjen e psikologëve dhe shkencën e psikologjisë në emër të organizatave anëtare dhe publikut;

DUKE SHPALLUR SE Aleanca angazhohet për bashkëpunim të vazhdueshëm për adresimin e sfidave kritike globale të përshtatura në kuadër të Objektivave të Zhvillimit të Qëndrueshëm të Kombeve të Bashkuara (OZHQ), me fokus tek OZHQ 3: Sigurimi i jetës të shëndetshme për të gjithë në të gjitha moshat; OZHQ 10: Ulja e pabarazisë brenda dhe ndërmjet vendeve; dhe OZHQ 13: Ndërmarrja e veprimeve urgjente për të pakësuar ndryshimin e klimës dhe pasojat e tij;

DUKE POHUAR SE Aleanca vlerëson sinergjinë dhe bashkëpunimin shumëkulturore dhe ndërkulturore, përfshirjen, dhe strategjitë aktive për të sjellë në tryezë një diversitet global zërash; punon për të forcuar partneritetet dhe veprimet globale; dhe promovon angazhimin aktiv të shkencës psikologjike dhe aplikimit në të gjithë sektorët e shoqërisë;

NDËRSA Objektivi 3 i Kombeve të Bashkuara për Zhvillimin e Qëndrueshëm kërkon që ne të sigurojmë një jetë të shëndetshme dhe të promovojmë mirëqenien për të gjitha moshat dhe pranon se shëndeti i njeriut mbështetet në mirëqenien mendore dhe fizike;

DUKE VËNË NË DUKJE se shëndeti mendor global është një fushë kërkimore dhe praktike në zhvillim, që synon të lehtësojë vuajtjen biopsikosociale nëpërmjet parandalimit, kujdesit dhe trajtimit të problemeve të shëndetit mendor; për të nxitur dhe mbështetur shëndetin mendor dhe mirëqenien psikosociale të individëve dhe komuniteteve në mbarë botën; dhe për të bërë ndryshime sistematike në akses, organizimin dhe ofrimin e shërbimeve të shëndetit mendor;

DUKE PRANUAR se shëndeti mendor zakonisht neglizhohet, pavarësisht rëndësisë së tij të qartë për shëndetin global, ekonominë dhe të drejtat e njeriut. Rreth 1 në 5 të

riturit përfshijnë një problem të shëndetit mendor dhe 80% e njerëzve me çrregullime të rënda mendore nuk marrin asnjë trajtim për çrregullimin e tyre në vendet me të ardhura të ulëta dhe me të ardhura mesatare; si dhe 25-50% nuk marrin asnjë trajtim në vendet me të ardhura të larta¹

DUKE PRANUAR SE gjatë vitit të parë të situatës COVID-19, përhapja globale e ankthit dhe depresionit u rrit me 25%, e përkeqësuar nga mosfrimi i shërbimeve të lidhura me pandeminë dhe në vitin e dytë të situatës COVID-19, përparimi drejt sigurimit të një jete të shëndetshme ndaloi ose u përmbys² dhe duke pranuar se kjo barrë e shtuar mund të pritët të rritet më tej përballë rritjes së ekspozimit ndaj rreziqeve të pafavorshme, si konflikti dhe zhvendosja;

DUKE PRANUAR SE stigma ndaj çështjeve të shëndetit mendor mbetet e përhapur globalisht³;

DUKE THEKSUAR SE psikologjia si një profesion shkencor çon përpara shëndetin mendor global nëpërmjet: programeve të edukimit të shëndetit mendor dhe mirëqenies, programeve të zhvillimit socio-emocional; ofrimit të shërbimeve kompetente për kulturën; ofrimit të kujdesit dhe shërbimeve psikologjike të cilësisë së lartë në të gjithë sektorët (arsim, shëndetësi, drejtësi, social); ekipeve të kujdesit për shëndetin mendor me bazë në komunitet të psikologëve dhe profesionistëve të tjerë; sistemeve të integruara të kujdesit për shëndetin mendor; programeve për të luftuar stigmën dhe diskriminimin; dhe nëpërmjet edukimit dhe trajnimit të psikologëve, si dhe specialistëve të tjerë dhe jospécialistëve, ku ndarja e detyrave është e dobishme;

NDËRSA Objektivi 10 i Zhvillimit të Qëndrueshëm i Kombeve të Bashkuara pranon nevojën urgjente për të ulur pabarazinë brenda dhe ndërmjet vendeve, ku të dhënat tregojnë mospërputhje të përhapura gjerësisht në aspektin gjinor, etnik, ekonomik, historik dhe gjeografik;

DUKE THEKSUAR SE pabarazia kryhet dhe përjetësohet kur sistemet e ndërtuara mbi racizmin strukturor rezultojnë

¹ https://www.who.int/health-topics/mental-health#tab=tab_1

² <https://www.who.int/news/item/02-03-2022-covid-19-pandemic-triggers-25-increase-in-prevalence-of-anxiety-and-depression-worldwide>

³ World Health Organization. (2014). *Stigma and discrimination*. Retrieved from <https://www.euro.who.int/en/health-topics/noncommunicable-diseases/mental-health/priority-areas/stigma-and-discrimination>

në vendime politikash që favorizojnë ata me pushtet dhe privilegje të pafituara, duke çuar në pasoja shkatërruese të botës reale dhe njerëzore, duke përfshirë të gjitha format e diskriminimit, ndikimet negative joproporcionale të ndryshimeve klimatike, zhvendosjen dhe migrimin e detyruar dhe vdekshmërinë joproporcionale, sëmundshmërinë dhe humbjen e cilësisë së jetës dhe mirëqenies.⁴

DUKE NËNVIZUAR se problemet e shëndetit mendor rrjedhin, pjesërisht, nga përjetimi i pabarazisë dhe diskriminimit sistematik, duke përfshirë racizmin e brezave, shtypjen dhe përjashtimin, dhe duke u ilustruar më tej nga aksesit i kufizuar në strehim të sigurt, kujdes shëndetësor, siguri ushqimore, arsim cilësor, shërbime për aftësinë e kufizuar, teknologji ose mundësi për zhvillimin e kompetencave dhe punësimin.⁵

DUKE PRANUAR SE shkenca e psikologjisë dhe psikologët mund të adresojnë pabarazinë, padrejtësinë dhe diskriminimin duke njohur dhe parashikuar paragjykimet e nënkuptuara, duke përdorur gjetjet e punës kërkimore për të reduktuar zhvlerësimin e grupit dhe sjelljet që lejojnë diskriminimin dhe trajtimin e pabarabartë; duke përcjellë njohuri mbi barazinë dhe të drejtat e njeriut, duke rritur ndërgjegjësimin dhe duke promovuar parandalimin e kushteve që çojnë në pabarazi, duke zhvilluar zgjidhje në partneritet me ata që kanë më pak gjasa të mbajnë pushtetin dhe duke mbështetur politika që promovojnë barazinë;

NDËRSA **Objekti 13 i Zhvillimit të Qëndrueshëm i Kombeve të Bashkuara** kërkon të vepohet menjëherë për luftuar ndryshimet klimatike dhe ndikimet e tij, dhe pranon se ka një marrëveshje me shumicë dërrmuese, ndërmjet shkencëtarëve për klimën se toka është e ngrohtë, kryesisht për shkak të rritjes së sasive të dyoksidit të karbonit dhe gazrave të tjerë "serë: që çlirohen në atmosferë dhe se rritja e emetimeve është për shkak të aktiviteteve të njeriut;

DUKE PRANUAR SE temperaturat më të larta të sipërfaqes kanë çuar në ndryshime në klimën e çdo rajoni të planetit, duke përfshirë modele të reshjeve të ndryshme, rritjen e nivelit të detit, shkrirjen e akullit polar dhe janë shtuar stuhi të forta, përmytje, valë të nxehti, thatësi dhe zjarre, të cilat kërcënojnë shëndetin dhe mirëqenien e njeriut, kulturat dhe shoqëritë;

DUKE PRANUAR SE ndryshimi i klimës po kontribuon në përhapjen dhe vështirësinë më të madhe të sfidave të

shëndetit mendor, duke përfshirë stresin post-traumatik, ankthin, depresionin dhe çrregullimet e përdorimit të substancave; agresionin dhe dhunën ndërpersonale; funksionin e dëmtuar njohës të trurit; në kushtet e shëndetit fizik duke përfshirë sëmundjet infektive; sëmundjet kardiovaskulare, të frymëmarrjes, veshkave dhe sëmundjet alergjike; si dhe në problemet sociale duke përfshirë ndarjen e komunitetit; dhe zhvendosjet e popullsisë;

DUKE VLERËSUAR SE të gjitha komunitetet ndikohen dhe se vendet, komunitetet dhe popujt e marginalizuar dhe të pafavorizuar përballojnë ndikimet negative të ndryshimeve klimatike në mënyrë joproporcionale;

DUKE THEKSUAR SE shkenca e psikologjisë dhe psikologët mund të trajtojnë ndryshimet klimatike nëpërmjet kërkimeve dhe ndërhyrjeve psikologjike për të përmirësuar dëmet e shëndetit mendor dhe për të ndërtuar elasticitet; inkurajojnë qëndrimet dhe sjelljet miqësore me mjedisin dhe sjelljet prosociale dhe proshëndetësore; ofrojnë mbështetje për refugjatët e ndryshimeve klimatike;

DUKE THEKSUAR MË TEJ SE gjithashtu psikologët mund të adresojnë ndryshimet klimatike nëpërmjet zhvillimit të mjeteve për të promovuar shkallën e arsimit mbi klimën, shëndetin; dhe mirëqenien; zhvillimin e programeve të edukimit mjedisor në lidhje me mirëqenien njerëzore; sigurimin e mjeteve për të fuqizuar individët, organizatat dhe komunitetet me kompetenca njohëse, sociale dhe emocionale për zgjidhjen e problemeve; zhvillimin e ndërhyrjeve për të nxitur ndërlidhje më të mirë dhe kohezion social brenda komuniteteve; zhvillimin e ndërhyrjeve për ndryshimin e sjelljes individuale dhe organizative ose tranzicionin dhe përshtatjen personale dhe sociale; duke përdorur të dhënat e shkencës psikologjike për të mbështetur vendimmarrjen dhe vendimmarrësit për klimën; dhe duke kontribuar në hartimin dhe zbatimin e politikave publike në lidhje me klimën, mjediset e shëndetshme dhe komunitetet elastike; duke sjellë faktorët njerëzorë për projektimin e ndërtesave dhe komuniteteve miqësore me mjedisin; duke kontribuar në krijimin dhe ngritjen e teknologjive të gjelbra; duke mbështetur politika të përmirësuar klimatike; dhe duke edukuar politikëbërësit mbi vlerësimin e riskut dhe ndërhyrjet për ndryshimin e sjelljes;

PRANDAJ, TË VENDOSET që organizatat pjesëmarrëse të Aleancës së Psikologjisë do të bashkëpunojnë për të mbrojtur dhe mbështetur bashkëpunimin ndërkombëtar

4 United Nations Department of Economic and Social Affairs. (2020). *Inequality in a rapidly changing world*. Retrieved from <https://www.un.org/development/desa/dspd/wp-content/uploads/sites/22/2020/02/World-Social-Report2020-FullReport.pdf>

5 World Health Organization. (2014). *Social determinants of mental health*. Retrieved from https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/112828/9789241506809_eng.pdf.

dhe ndërdisiplinor për t'i dhënë përparësi adresimit të OZHQ-ve 3, 10 dhe 13.

Aleanca pranon të zbatojë shkencën dhe praktikën psikologjike për: a) promovimin e shëndetit, përmirësimin e shëndetit mendor dhe mirëqenies globale dhe për të rritur ndërgjegjësimin për pasojat afatgjata të drejtpërdrejta dhe jo të drejtpërdrejta të një krize shëndetësore globale (OZHQ 3); b) të rrisë barazinë dhe përfshirjen midis popujve dhe komuniteteve dhe të redukojë të gjitha format e diskriminimit (OZHQ 10); c) të ndihmojë në zbutjen e ndryshimeve klimatike dhe të lehtësojë përshtatjen ndaj të ndryshimeve klimatike (OZHQ 13).

Për të arritur këtë qëllim, Aleanca do të zhvillojë materiale, mesazhe dhe iniciativa për:

1. Provimin e ndërgjegjësimit dhe shkallën e arsimit për mënyrën se si shkenca e psikologjisë dhe aplikimi adreson shkaqet dhe pasojat e sjelljes njerëzore lidhur me OZHQ-të 3, 10 dhe 13;
2. Provimin e ndërgjegjësimit dhe shkallën e arsimit për mënyrat se si shkenca psikologjike dhe aplikimi mund të përdoren për të sjellë ndryshimin e qëndrimit dhe sjelljes; të zhvillojë ndërhyrjet kulturore përkatëse, të fuqizojë veprimet dhe të nxisë mirëqenien afatgjatë;
3. Inkurajimin e organizatave të psikologjisë dhe anëtarëve të tyre që të përfshijnë informacion mbi OZHQ-të në programet e tyre, materialet edukuese dhe praktikatat, dhe të nxisin diskutime dhe bashkëpunim me organizata kombëtare dhe ndërkombëtare në lidhje me strategjitë për zbatimin e shkencës së psikologjisë, me qëllim përmbushjen e qëllimeve të OZHQ-ve;
4. Inkurajimin e organizatave të psikologjisë që të informojnë dhe të angazhohen në mënyrë aktive me politikëbërësit në nivel vendor, kombëtar dhe global për hartimin, zbatimin dhe vlerësimin e politikave publike; dhe të angazhohen në mënyrë aktive me organizatat kombëtare dhe ndërkombëtare;
5. Inkurajimin e organizatave të psikologjisë që të krijojnë modelin e strukturave të tyre organizative dhe praktikatat për të ilustruar "praktikat më të mira" për përmbushjen e qëllimeve të OZHQ-ve 3, 10 dhe 13.

Mbi Bazën e kësaj Rezolute, Aleanca Globale e Psikologëve do të finalizojë në mënyrë të përmblodhur një Udhërrëfyes për periudhën 2023-2025, i cili përcakton objektivat e rezultateve specifike për OZHQ-të 3, 10 dhe 13, që do të ndërmerren si aktivitete nga Aleanca.

Bogota, Kolumbi
16 Qershor 2022